

Florentina Sâmișăian
Sofia Dobra
Monica Halaszi
Anca Davidoiu-Roman

**limba
și literatura română**

clasa a V-a

Recapitulare inițială		8 - 10		
Unitatea de învățare și competențele specifice		cărți	Lectură	Interculturalitate
				Comunicare orală
Unitatea I Despre mine. Selfie 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.3, 4.2, 4.3, 5.1.	L1. Textul literar. <i>Prietenul meu de Ioana Păvrulescu</i> / 12 L2. Trăsături ale textului literar (actualizare) / 15 L3. Cuvântul-cheie. Tema. Planul simplu de idei / 17 L4. Semnificațiile textului / 18 L5. Textul nonliterar / 19 L6. Noi pagini – alte idei / 20		L7. Identitatea personală. Emoțiile / 22	L8. Expriemarea adecvată a emoțiilor. Roluri în comunicare / 24
	Recapitulare și evaluare 42 – 44			
Unitatea II De-a ce mă joc 1.1, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.1.	L1. Textul narativ literar. <i>Vizită... de I.L. Caragiale</i> / 46 L2. Timp, spațiu și acțiune / 49 L3. Planul dezvoltat de idei / 51 L4. Personajele / 52 L5. Semnificațiile textului / 54 L6. Noi pagini – alte idei / 55		L7. Diversitate culturală: jocuri de ieri și de azi / 57 Proiect individual: Jocuri fără vârstă / 59	L8. Schimburi de replici în dialog / 60 L9. Reguli de acces la cuvânt / 62
	Recapitulare și evaluare 80 – 82			
Unitatea III Pe strada mea 1.3, 1.4, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.2, 4.4, 4.5, 5.1.	L1. Textul descriptiv literar. <i>O stradă cu sentimente</i> de Ana Blandiana / 84 L2. Textul descriptiv literar. Personificarea / 86 L3. Semnificațiile textului / 88 L4. Noi pagini – alte idei / 89 L5. Textul descriptiv nonliterar / 91		L6. Tradiții: sărbătorile de iarnă / 94 Proiect de grup: În așteptarea Crăciunului / 97	L7. Ascultarea activă / 98
	Recapitulare și evaluare 110 – 112			
Unitatea IV Vreau să salvez lumea 1.1, 1.4, 2.1, 2.2, 2.5, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 5.1, 5.2.	L1. Textul narativ literar. <i>Tezeu și Minotaurul</i> de Florin Bican / 114 L2. Timp, spațiu și acțiune / 116 L3. Personajele / 118 L4. Semnificațiile textului / 120 L5. Textul explicativ (aplicativ) / 121 L6. Textul multimodal. Comparația / 122 L7. Noi pagini – alte idei / 124		L8. Modele comportamentale eroice de-a lungul timpului / 126	L9. Atitudini comunicative. Acte de limbaj: a întreba, a solicita, a felicita / 128
	Recapitulare și evaluare 140 – 142			
Unitatea V Călătoresc prin basme 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.2, 4.3, 5.2.	L1. Textul narativ literar. <i>Zâna Munților, basm cules</i> de Petre Ispirescu / 144 L2. Acțiunea. Timpul și spațiul / 148 L3. Personajele / 150 L4. Semnificațiile textului / 152 L5. Noi pagini – alte idei / 153		L6. Diversitate culturală și lingvistică / 156 Proiect de grup: Tinerar multicultural / 158	L7. Elemente paraverbale și nonverbale în prezentarea orală / 161 L8. Acte de limbaj: a promite, a declara / 163
	Recapitulare și evaluare 170 – 172			
Unitatea VI Din carte spre departe 1.4, 2.1, 2.4, 2.5, 3.2, 3.4, 4.1, 4.3, 4.5, 5.2.	L1. Textul narativ nonliterar. <i>Jurnal de călătorie</i> / 174 L2. Trăsături ale textului narativ nonliterar / 177 L3. Semnificațiile textului / 178 L4. Noi pagini – alte idei / 180		L5. Carte românească de învățatură: de la prima carte tipărită la cartea digitală / 182 L6. Identitate națională / 185 Proiect de grup: Imagini ale domnitorului / 187	L7. Acte de limbaj: a explica, a recomanda, a afirma / 192
	Recapitulare și evaluare 200 – 202			
Recapitulare finală		203 – 206		
Recomandări de lectură		207		

L9. Propoziția. Tipuri de propoziții / 26
 L10. Cuvântul și dicționarul / 28
 L11. Sinonimele. Antonimele / 30
 L12. Câmpul lexical / 32
 L13. Tipurile de sunete / 34
 L14. Silaba. Accentul / 36

L15. Etapele scrierii.
 Relatarea unor
 experiențe
 personale / 38
 L16. Notițele / 40

L10. Verbul. Predicatul verbal / 64
 L11. Modul indicativ. Prezentul / 66
 L12. Imperfectul / 68
 L13. Verbul auxiliar a avea. Participiul. Perfectul
 compus / 70
 L14. Perfectul simplu și mai-mult-ca-perfectul / 72
 L15. Vitorul. Verbe auxiliare a vrea și a fi / 74
 L16. Modul imperativ / 76

L17. Textul narativ
 ficțional / 78

L8. Substantivul / 100
 L9. Articolul / 102
 L10. Posibilități combinatorii ale substantivului.
 Prepoziția / 104
 L11. Substantivul subiect. Acordul predicatului cu
 subiectul / 106

L12. Descrierea
 unui obiect / 108

L10. Pronumele. Pronumele personal / 130
 L11. Pronumele personal de politețe / 132
 L12. Adjectivul. Articolul demonstrativ / 134
 L13. Gradele de comparație ale adjectivului / 136

L14. Descrierea unei
 persoane. Autoportretul
 / 138

L9. Numeralul. Numeralul cardinal / 164
 L10. Numeralul ordinal. Numeralul – aspecte
 normative / 166

L11. Descrierea unei ființe
 imaginare / 168

L10. Prezentarea textului:
 inserarea unor desene,
 grafice, fotografii,
 scheme / 198

L8. Enunțul. Tipuri de enunț / 194
 L9. Punctuația enunțului / 196

Competențe generale și specifice

- Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral**
 - Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
 - Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
 - Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
 - Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politic față de interlocutor(i)
- Receptarea textului scris de diverse tipuri**
 - Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
 - Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
 - Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
 - Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
 - Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- Redactarea textului scris de diverse tipuri**
 - Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
 - Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme
 - Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității
 - Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise**
 - Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative
 - Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
 - Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază
 - Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
 - Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional**
 - Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi
 - Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice

„Graba strică treaba, nu tăgăduiesc, dar am ajuns ca gheonoaia¹ din desenele animate ori ca gânsacul cel gras și gureș, îngrijorat. Nu mi-am păzit grădina și uite, gătelile ei gingașe le-nghit gura toamnei și gerul. Gologani² de aur sunt frunzele, gătejile³ sunt firele ploii. Gata, glasurile verii s-au dus, vântul gonește peste garduri și peste gherghinele⁴ din ghivece. E toamnă. Dezelgăm ghicitori, golim gutuile galbene și prunii de prunele gâtlane⁵. Toamna goleşte copilăria de copii...”

Nichita Stănescu și Gheorghe Tomozei,
Glasurile toamnei

¹ *gheonoale* (forma literară: *ghionoale*) (s.f.) – ciocăniitoare.

² *gologan* (s.m.) – (în trecut) monedă de aramă de mică valoare.

³ *gâtej* (s.n.) – creangă subțire și uscată care s-a rupt dintr-un copac și care servește la aprinderea focului; vreasca.

⁴ *gherghină* (s.f.) – plantă cu tulpina înaltă, cu flori mari, de culori și forme variate; dalie.

⁵ *gâtlan* (adj.) – în *prună gâtlană*; varietate de prune alungite la unul dintre capete; prună cu gât.

Respect pentru oameni și cărți

1. Citește, cu atenție, textul de la pagina 8.
2. De ce eveniment din viața elevilor este legată toamna?
3. Din această toamnă ai profesor sau profesoară de română. Spune-i câte ceva despre tine. Pe o coală de hârtie galbenă în formă de gutuie, scrie-ți numele, ce pasiuni ai și ce aștepti de la orele pe care le veți petrece împreună. Poți lipi și o fotografie cu tine. Prezintă oral „gutuiă” ta și prinde-o într-un pom al clasei tale.
4. Precizează de ce este îngrijorat povestitorul.
5. De ce spune că ar fi trebuit să păzească grădina?
6. Explică felul în care *gura toamnei* și *gerul* au înghițit frumusețile din grădina.
7. Menționează transformările care au loc în natură la venirea toamnei.
8. Unde crezi că se retrag copiii când mănâncă gutui și prune și dezleagă ghicitori?
9. În text, se repetă foarte frecvent litera *g*. La ce te duce cu gândul această repetare, raportându-te și la titlul textului?
10. Alcătuiește un text de 2 – 3 rânduri în care să apară cel mai frecvent litera *o*.
11. Explică sensul ultimei propoziții din textul dat, raportându-te la începerea școlii.
12. Lucrați în grupe de 4 – 5 elevi. Desenați diagrama alăturată pe o coală albă și completați-o cu asemănările și deosebirile dintre glasurile verii și glasurile toamnei. Un reprezentant al grupei prezintă planșa voastră în fața clasei.
13. Ce personaje celebre din desenele animate sunt menționate la începutul textului? Scrie-le numele în caiet.
14. Găsește câte un cuvânt cu același sens pentru *gânsac*, *găteți* și *gingaș*.
15. Menționează un alt sens al cuvintelor *vară* și *ghiveci*.
16. Indică un cuvânt cu sens opus și unul cu același sens pentru cuvintele următoare:

17. Transcrie cuvintele de mai jos în caiet, completându-le cu grupurile de litere învățate.

■ v <u>e</u> ci	■ c <u>i</u> toare	■ r <u>ă</u> al <u>ă</u>	■ m <u>ă</u> nu <u>n</u>
■ vo <u>o</u>	■ a <u>o</u> ta <u>ț</u> ie	■ <u>î</u> n <u>o</u> iere	■ <u>î</u> ng <u>ă</u> șie
18. Descoperă cuvintele de mai jos, punând în locul umbreliei unul dintre grupurile de sunete învățate, pronunțate în aceeași silabă.

■ t <u>u</u> mn <u>ă</u>	■ tr <u>u</u> b <u>ă</u>	■ pl <u>u</u> <u>u</u>	■ zi <u>u</u>
■ b <u>ă</u> <u>u</u> t	■ dov <u>l</u> <u>u</u> c	■ fl <u>u</u> re	■ fer <u>u</u> str <u>ă</u>
19. Completează cuvintele de mai jos cu literele *î* sau *ă*, șterse de picăturile de ploaie.

■ v <u>u</u> nt	■ <u>u</u> nnorat	■ <u>u</u> ngrijorat	■ t <u>u</u> r
■ c <u>u</u> mp	■ <u>u</u> nt <u>u</u> lnit	■ <u>u</u> nc <u>u</u> ntat	■ pl <u>u</u> nge

Respect pentru mama și pentru cărti.

- 20. Intrusul.** Descoperă cuvântul scris greșit în fiecare serie de mai jos.
- ecsepție ■ flexibil ■ mixt ■ text
 - excursie ■ rucsac ■ taxă ■ sacsofon
 - box ■ ecplicație ■ îmbăcsit ■ lux
- 21.** Menționează numărul de silabe al fiecărui cuvânt de mai jos.
 ■ graba ■ desenele ■ îngrijorat ■ grădina ■ frunzele ■ vântul ■ gonește
- 22.** Găsește cuvântul din text ascuns în frunza de castan, unind toate silabele scrise pe aceasta.
- 23.** Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele următoare, extrase din text: *strică, gătelii, gingașe, firele, garduri, galbene, prunii, golim.*
- 24.** Indică timpul, persoana și numărul următoarelor verbe: *am ajuns, am păzit, gonește, dezlegăm.*
- 25.** Completează cu ortogramele *va/v-a* propozițiile date.
- Pruna ... cădea de pe creangă.
 - Vântul ... ciufulit părul.
 - Toamna ... adus iar la școală.
 - Orice copil ... învăța multe în acest an școlar.
- 26.** Menționează genul și numărul următoarelor substantive din textul dat: *gânsacul, grădina, gologanii, firele, glasuri, garduri, ghicitori, prunii.*
- 27.** Transcrie propoziția de mai jos, făcând acordul adjectivelor dintre paranteze cu substantivele determinate.
 Frunzele (*îngălbenit*) cad pe firele (*înalt*) de iarbă (*acoperit*) de brumă (*rece*) și (*alb*).
- 28.** Înlocuiește cu pronume personale substantivele scrise italic în propozițiile de mai jos.
- Dana* culege gutuile din pom.
 - Cristina și Carmen* adună prunele căzute.
 - Băieții* spun ghicitori.
 - Alexandru* răspunde cel mai bine.
- 29.** Scrie, după dictare, textul de mai jos.
 Vara s-a dus și zilele vacanței mari s-au terminat. Ploaia n-a mai încetat de trei zile. Zglobiii copii n-au mai ieșit la joacă. Soarele va apărea însă pe cer și vremea va fi iar frumoasă.
- 30.** Redactează o carte poștală către bunicii tăi, prin care să-i anunți că ai început clasa a V-a și ai făcut cunoștință cu profesorii tăi.
 Verifică-te, pe baza următoarelor criterii:
- conținutul este în acord cu cerința dată;
 - exprimarea este clară și corectă din punct de vedere gramatical;
 - adresa este notată corect, în partea dreaptă;
 - este menționată data;
 - există formulă de încheiere;
 - este prezentă semnătura (prenumele).

Autoevaluare

- Completează, în caiet, următoarele afirmații:
- Am reușit să rezolv ... exerciții dintre cele 30.
 - Cele mai ușoare exerciții mi s-au părut ...
 - Am avut dificultăți în rezolvarea exercițiilor ...

Lectură pentru oameni și cărți

- Textul literar
- Cuvântul-cheie, Tema, Planul simplu de idei
- Textul nonliterar

Interculturalitate

- Identitatea personală, Emoțiile

Comunicare orală

- Exprimarea adecvată a emoțiilor
- Roluri în comunicare

Limbă română

- Propoziția, Tipuri de propoziții
- Cuvântul și dicționarul
- Sinonimele, Antonimele
- Câmpul lexical
- Tipurile de sunete
- Silaba, Accentul

Redactare

- Etapele scrierii, Relatarea unor experiențe personale
- Notițele

Recapitulare

Evaluare

Unitatea I

Despre mine. Selfie

Pentru început

1. Unele cuvinte pe care le folosești există de mult timp, altele, în schimb, sunt noi sau foarte noi. De exemplu, *selfie*. În 2013, dicționarele Oxford, faimoase în toată lumea, au declarat că *selfie* este cuvântul anului. Tu cât de des folosești acest termen?
2. Imaginile de mai jos surprind persoane care își fac selfie-uri. De ce crezi că au ales copiii din imagini să facă aceste fotografii ori să apară în ele?

3. Ai vreun selfie cu unul dintre prietenii tăi? Amin-tește-ți când și de ce ai făcut fotografia și prezintă oral ce ai simțit în acel moment.
4. Ascultă textul alăturat în lectura profesorului.

Text de bază

Prietenul meu

de Ioana Pârvulescu

Nu știu dacă ați observat și voi: e câte o zi care pornește prost și-apoi te zgâlțâie întruna, ca o mașină condusă de un șofer începător pe un drum cu gropi. Așa a fost marțea în care urma să dăm teza la matematică. Prima teză din viața mea. Nu-mi făceam griji, pentru că – nu vreau să mă credeți un lăudăros – sunt cel mai bun din clasă la matematică. Ia întrebați-mă care e suma dintre produsul și cățul numerelor 27 și 9 și vă spun într-o clipă. Am deja rezultatul. Dar mai bine vă las pe voi să socotiți, ca să vă mai antrenați pentru teza voastră, dacă sunteți cumva tot într-a V-a.

În schimb, la română am mereu probleme. Buna le repetă adesea vecinilor noștri: „Bogdan – asta sunt eu – e foarte bun la matematică, iar Claudia la română.” Claudia e sora mea și e într-a VIII-a. E genul de fată care vorbește cu florile, cu păsările, chiar cu norii, dar e cam neîndemânică atunci când are de-a face cu oamenii. Eu n-am vorbit niciodată cu vreo floare, ce să mai spun de norii cei schimbători, în care soră-mea vede fel de fel de ciudățenii: cai de mare, canguri, farfurii zburătoare cu extraterestri cu tot. În rest, semănăm bine, avem ochi verzi, gene lungi (gene de fată, cum mi se spune mereu), păr castaniu ondulat, doar că eu am o șuviță pe frunte, pe când ea are părul dat pe spate și prins într-o coadă cu elastice în culori fosforescente. Claudia n-are niciodată probleme cu literatura, i se pare o joacă, așa că uneori o rog pe ea să-mi facă tema, că nu i-ar lua mai mult de zece minute. Până acum n-am reușit s-o conving nici măcar o dată, habar n-am de ce.

Tocmai pentru ziua aceea de marți, aveam de făcut o compunere cu titlul „Prietenul meu cel mai bun”. Profesorii de română dau mereu teme despre prieteni și prietenie. Oare de ce? Mi-am făcut singur-singurel compunerea, care mi-a ieșit cam scurtă, mai exact de trei fraze, și cam seacă, dacă înțelegeți ce vreau să spun, însă apoi mi-a venit o idee genială. Adică așa mi se părea mie, că e o idee genială, deși Claudia a spus îngrozită:

— E o nebunie, nu cumva să îndrăznești!

IOANA PÂRVULESCU (n. 1960)

Este scriitoare, publicistă, traducătoare și predă literatură română la Facultatea de Litere din București.

A scris cărți despre epoci trecute în care i-ar fi plăcut să trăiască, despre personaje feminine din literatura română sau despre opera lui I.L. Caragiale. De asemenea, a scris poezie și romane.

Cel mai recent roman al său, intitulat *Inocenții*, are ca personaj principal o fetiță care descoperă lumea cu nesfârșită mirare. Ioana Pârvulescu este prezentă cu texte și în câteva antologii dedicate copiilor. Povestirea *Prietenul meu* este un text inedit.

Dar eu – vă rog să nu mă credeți larași lăudăros – sunt îndrăzneț, pe când Claudia, cum spune și tata, e cam fricoasă. Am preferat să n-o iau în seamă.

Cum spuneam, ghinioanele au început din zori: m-am trezit mai târziu decât oricând și apoi mi-am căutat zece minute ochelarii, pe care mereu îi las pe unde se nimerește. Ei, da, am ochelari, sper că nu vă deranjează asta, toată lumea îmi spune că-mi stau bine. Ca să nu întârzi, n-am mai mâncat și am luat-o la fugă în viteza a patra. Afară ploua teribil, ceea ce complica planul meu despre care o să aflați un pic mai târziu. Știu că vă pun răbdarea la încercare, dar profesorii noștri spun mereu că răbdarea e o calitate esențială în viață și că trebuie să ne-o educăm de mici. Eram la un stop, la trecerea de pietoni. Un șofer care probabil că nu-și educase îndeajuns răbdarea în copilărie a țâșnit ca din pușcă, iar apa din rigolă¹ m-a

superficial, n-au ochi și ochelari cu care să-ți vadă și sufletul. Mi-am pus cu mare grijă rucsacul în bancă și, din fericire, nu s-a uitat nimeni la el. Deocamdată planul meu mergea bine.

A început prima oră, de istorie, după care urma româna, apoi matematica. Nimeni nu putea fi atent, clasa foșnea și fremăta ca o pădure când se apropie furtuna. Doamna profesoară era oricum destul de necăjită că răspundeam anapoda, dar abia când s-a întors spre tablă, ca să scrie, s-a petrecut nenorocirea: banca cea mai apropiată de ușă, pe care o împart cu prietenul meu Adi, a început să latre. Doamna s-a întors și ne-a fulgerat pe amândoi cu privirea. Nu știu de ce i s-a părut că vinovatul e Adi.

— Popescu Adrian, a spus ea, de când ai înlocuit vorbirea articulată cu lătratul? Ieși, te rog, din clasă, până îți trece.

stropit de sus până jos, de arătam ca un personaj din filmul *101 dalmățieni*. Așa am ajuns la școală, unde toată lumea vorbea despre teză, iar pe mine colegii mă invidiau că n-am emoții. Nu știa nimeni că aveam și eu temerile mele, cred că mai mari decât ale lor, iar acestea erau legate de ora de română și de ideea mea genială. Dar așa sunt de obicei oamenii, te judecă

¹ rigolă (s.f.) – șant mic de-a lungul străzii, între carosabil și trotuar.

Toată clasa (mai puțin eu) a izbucnit într-un râs nebunesc. Spaiemele legate de teză se descătușau acum și se topeau în râsul colegilor mei. Adi, pe care încă din ajun îl puseseam la curent cu planul meu, s-a făcut mai întâi roșu ca focul, apoi alb ca zăpada. Aproape că i-au dat lacrimile, a dat să spună ceva, dar a strâns din dinți și s-a îndreptat încet-încet spre ușă, cu capul în pământ. De acolo mi-a aruncat

Respect pentru oameni și cărți

o singură privire, dar atât de puternică, încât mi-am plecat și eu ochii. Oare ce-o fi cu uitatul ăsta în pământ? M-am uitat în pământ, dar tot n-am spus nimic.

Cinci minute, care mi s-au părut lungi cât cinci ore, m-am frământat, apoi, brusc, mâna stângă mi-a țâșnit singură în sus, deși doamna profesoară nu pusese nicio întrebare, ne vorbea despre criza Imperiului Roman. Eu însă trebuia să-mi rezolv criza proprie. M-am ridicat și am spus, hodoronc-tronc:

— Vinovatul e în banca mea și, ca să vă spun adevărul, vinovatul sunt numai eu. L-am adus cu mine ca să ilustrez compunerea „Prietenul meu cel mai bun“, de la română, care mi-a ieșit prea scurtă. El a lătrat.

Și l-am scos pe Joi. Așa-l cheamă, pentru că l-am primit într-o joi. Claudia îi scrie uneori numele Joy, adică „bucurie“. Clasa a făcut, ca un singur om, uuaaa!, iar Joi a început să latre ca atunci când o vede pe Lala, mâța vecinilor noștri. Toată lumea rămăsese cu gura căscată. Nici nu mă mir: Joi e cel mai simpatic câine chihuahua¹ pe care l-ați văzut vreodată. E cafeniu, delicat, are 35 de centimetri și puțin peste un kilogram. A încăput perfect în rucsacul meu, de unde-și ițea capul, de fapt un căpșor ca de căprioară în miniatură. E tot numai ochi: două bile negre, lucioase și o privire vie și mândră cu care îți topește

inima. Codița e din cartea de geometrie: un semicerc perfect. Când merge, zici că-i un fulg: plutește pur și simplu! Să nu-l enervați, vă rog, că are „sindromul câinelui mic“: latră, mârâie și-și arată colții... de lapte (încă nu și-a schimbat dinții!). L-am luat pe Joi în brațe și l-am ferit de colegii care săriseră din bănci și se strânseseră în jurul meu într-o hărmălaie de nedescris, în timp ce el mârâia ca un urs și-și tot arăta dințișorii de lapte. Doamna profesoară a râs.

Ce să vă mai spun? Joi a fost eroul zilei. I-am cerut iertare lui Adi. Supărarea i-a trecut în cinci minute, tot atâtea câte mă frământasem eu dacă să spun adevărul sau nu. După ce mi-am citit la ora de română compunerea, am constatat două lucruri. Primul, greșisem complet portretul: prietenul meu cel mai bun nu este Joi, este Adi. Am spus asta cu glas tare, iar după ore mi-am făcut un selfie cu prietenul meu cel mai bun. Al doilea lucru, pe care cred că l-ați remarcat deja: am reușit aici să-l descriu pe Joi în mai mult de trei fraze seci și am făcut-o aproape la fel de bine ca sora mea cea talentată la română (of, poate că sunt totuși cam lăudăros). La teza de mate am luat zece, deși eram cu gândul la Joi, care fusese dus în cancelarie. „Să nu se mai repete!“, mi-a spus domnul diriginte cu o voce severă, sub care am ghi-cit un zâmbet. Ajuns acasă, am simțit nevoia să-mi fac un selfie și cu Joi, prietenul meu al doilea cel mai bun, care-și ținea codița-semicerc în sus, semn de bucurie și de mare mândrie.

Până la urmă n-a fost o zi chiar așa de rea, nu-i așa?

Impresii după prima lectură

1. Împarte foaia de caiet în patru cadrane și completează-le după modelul dat:

Mi-a plăcut textul pentru că ...	Nu mi-a plăcut în text că ...
Nu am înțeles din text ...	Textul mi-a amintit de ...

2. Formulează o întrebare cu privire la text pe care ai dori să i-o adresezi scriitoarei Ioana Părvulescu.

¹ *chihuahua* [pronunțat ci-no-ua] (s.m.) - rasă de câini de origine controversată (mexicano-chineză, mediteraneană, chineză), cu silueta zveltă și de mici dimensiuni.

Textul literar

Explorare

- Din povestirea *Prietenul meu* de Ioana Pârvulescu reiese ideea că prietenii unui copil pot fi atât persoane, cât și necuvântătoare. Pe lângă idei, în text sunt exprimate și emoții și sentimente. Numește un sentiment la care se face referire în text.
- Universul imaginat de Ioana Pârvulescu este apropiat sau depărtat de realitate? Motivează-ți răspunsul.
- În text se spune că, în timpul orei de istorie, „clasa foșnea și fremăta ca o pădure”. Ce sens au verbele *a foșni* și *a fremăta* în acest fragment?
- Precizează ce sens au verbele *a zgâlțâi*, *a vorbi* și *a lătra* în următoarele fragmente:
 - „e câte o zi care pornește prost și-ai poi te *zgâlțâie* întruna, ca o mașină condusă de un șofer începător pe un drum cu gropi”;
 - „E genul de fată care *vorbește* cu florile, cu păsările, chiar cu norii”;
 - „banca cea mai apropiată de ușă, pe care o împart cu prietenul meu Adi, a început să *latre*”.
- Gândește-te la ce fac personajele din povestirea *Prietenul meu* de Ioana Pârvulescu. Care este cel mai amuzant moment prezentat în text? Mimează-l în fața colegilor, astfel încât aceștia să poată ghici la ce te referi.

Repere

Textul literar prezintă o lume imaginară și transmite idei, dar mai ales emoții și sentimente, într-un limbaj expresiv. Lumea imaginară a textului literar poate fi mai apropiată sau mai îndepărtată de lumea reală.

Înțelegerea textului

Explorare

- Alege personajul principal dintre cele prezentate în imaginile de mai jos și notează trei informații importante pe care le-ai reținut despre acesta.

- Realizează, în caiet, harta relațiilor dintre personajele din desenele de la exercițiul anterior.
- Cum se comportă Adi față de prietenul său?
- Transcrie, din text, două cuvinte referitoare la timpul în care se petrec întâmplările povestite.
- Acțiunea se desfășoară în trei locuri diferite. Identifică-le și notează în caiet cuvintele sau grupurile de cuvinte care denumesc aceste locuri.

Repere

Pentru a înțelege un text literar în care se relatează o întâmplare, cititorul trebuie să răspundă la câteva întrebări:

- Cine sunt personajele?
- Ce fac personajele?
- Când se petrec evenimentele?
- Unde se petrec evenimentele?

Aplicații

1. În ce moment al zilei se desfășoară întâmplările? Precizează ce anume te-a ajutat să-l identifici.
2. Lucrați în perechi. În text se face referire la câțiva dintre membrii familiei personajului principal. Identificați-i și notați în dreptul lor câte o trăsătură morală ce reiese din ceea ce fac sau spun aceștia.
3. Lucrați în grupe de câte patru elevi. Desenați diagrama de mai jos pe o coală albă și completați-o cu asemănările și deosebirile dintre Bogdan și Claudia. Prezentați în fața clasei posterul vostru.

4. Bogdan mărturisește că are doi prieteni. Cine sunt aceștia?
5. La un moment dat, povestitorul afirmă că arată ca un personaj din filmul *101 dalmațieni*. Ce a vrut să sublinieze Bogdan în acest fel?
6. Din ce cauză elevii din clasa a V-a nu erau atenți la ora de istorie și răspundeau anapoda?
7. Cine sunt cei care știau de intenția lui Bogdan de a-l lua pe Joi la școală?
8. Atunci când profesoara îi cere lui Adi să iasă din clasă, atât el, cât și Bogdan privesc în pământ. Care crezi că este starea sufletească a celor doi copii?
9. **Joc. E rândul meu să-ți spun ce s-a întâmplat!** Lucrați în perechi. Așezați-vă față în față. Unul dintre voi va începe să povestească întâmplările din text. La un moment dat, celălalt îl va întrerupe, anunțând: „E rândul meu să-ți spun ce s-a întâmplat!” și va continua să povestească. Jocul durează cinci minute.

Provocări

Joc. Pălăriile gânditoare. Aveți nevoie de șase pălării sau șepcuțe de culori diferite: albastră, albă, roșie, neagră, galbenă, verde. Elevul care va purta pălăria/șepcuța albastră va fi coordonatorul discuției. Acesta va adresa câte o întrebare celorlalți cinci, referitoare la personajul principal din textul *Prietenul meu* de Ioana Pârvulescu, în funcție de culoarea șepcuței pe care o poartă fiecare și de rolul pe care îl are, conform precizărilor de mai jos:

Coordonează discuția.

Îi apără pe Bogdan.

Povestește pe scurt și neutru ce a făcut Bogdan.

Explică în ce constă ingeniozitatea lui Bogdan.

Prezintă sentimentele/emoțiile pe care le-a trăit Bogdan.

Îi acuză pe Bogdan pentru fapta sa.

Portofoliu

1. Realizează câte o fișă de identitate pentru fiecare dintre personajele Bogdan, Claudia și Adi. Notează în partea din stânga sus numele personajului, apoi, în spațiul din dreapta, desenează-i portretul. În partea de jos precizează identitatea fiecăruia și două trăsături.
2. Realizează o fișă asemănătoare și pentru Joi. În partea de jos notează toate informațiile din text referitoare la acesta.

Cuvântul-cheie. Tema

Explorare

- Joc. Gândește-te, timp de un minut, la o întrebuintare cât mai neobișnuită a unei chei. Fiecare dintre voi va prezenta cel puțin o întrebuintare.
- Lucrați în perechi. Delimitați în fragmente logice povestirea *Prietenul meu* de Ioana Părvulescu.
- Lucrați în grupe de câte 4 – 6 elevi. Prezentați, în cadrul grupului, delimitarea făcută în perechi. Decideți care este cea mai bună delimitare.
- Alege pentru fiecare fragment delimitat câte un substantiv care să numească aspectul său cel mai important.

- Care dintre substantivele *familia*, *prietenia*, *școala* ți se pare că poate fi cuvântul-cheie pentru întregul text, concentrând ideea centrală a acestuia? Motivează alegerea făcută.

Repere

Cuvântul-cheie reprezintă un substantiv sau un grup de cuvinte care numește aspectul cel mai important dintr-un fragment. Într-un text pot fi identificate, de regulă, mai multe cuvinte-cheie.

Tema unui text oral sau scris este ideea centrală dezvoltată în cadrul acestuia. Pentru numirea temei se folosește un substantiv. Printre temele literare frecvent întâlnite se numără: călătoria, copilăria, dragostea, familia, natura, prietenia, școala.

Uneori, titlul textului poate anticipa tema acestuia.

Planul simplu de idei (actualizare)

Explorare

- Lucrați în grupele stabilite și formulați ideile principale pentru fiecare fragment delimitat, după modelul dat.

Delimitarea textului	Cuvântul-cheie	Ideea principală
„Nu știu [...] nu cumva să îndrăznești!”	marți	Marți a fost o zi dificilă.

- Pe baza tabelului completat, redactați planul simplu de idei al povestirii.
- Turul galeriei.** Transcrieți pe un poster planul simplu pe care l-ați realizat și afișați produsul. Comparați planurile simple redactate și discutați diferențele.

Repere

Ideea principală este comunicarea prin care se transmite informația esențială dintr-un fragment de text. Ideea principală poate fi exprimată în text sau poate fi desprinsă prin punerea în legătură a unor informații conținute de text.

Pentru a formula ideea principală a unui fragment, se identifică mai întâi cuvântul-cheie, se adaugă acestuia un predicat, apoi alte cuvinte, care împreună să răspundă la întrebarea *Despre ce/cine este vorba în fragmentul delimitat?*

Planul simplu de idei cuprinde toate ideile principale ale textului, înălțuite în ordinea apariției lor în text. Identificarea și formularea ideilor principale ajută la înțelegerea textului.

Libris

RO

Lecția 4. Semnificațiile textului

Respect pentru oameni și cărți

Interpretare

- Titlul povestirii pare foarte limpede. Notează în caiet la cine sau la ce crezi că se referă acesta, selectând din variantele de mai jos:
 - la compunerea pentru ora de română;
 - la Joi;
 - la Adi;
 - atât la Joi, cât și la Adi.
 Confruntă răspunsul tău cu al colegilor și motivează-ți alegerea.
- Din ce cauză compară povestitorul ziua în care a dat prima teză din viața lui cu „o mașină condusă de un șofer începător pe un drum cu gropi”?
- La un moment dat, Bogdan afirmă că profesorii de română dau mereu teme despre prieteni și prietenie. Ești de acord cu această afirmație? Dacă da, explică de ce crezi că tema prieteniei este preferată de către profesorii de română atunci când propun scrierea unor compuneri.
- La ce se referă Bogdan atunci când afirmă că oamenii „n-au ochi și ochelari cu care să-ți vadă și sufletul”?
- De ce crezi că minutele i se par lui Bogdan ore, după ce prietenul său a fost dat afară din clasă?
- Ți s-a întâmplat vreodată să constați că timpul trece prea repede sau prea încet? Dă câte un exemplu pentru fiecare situație.
- Textul conține câteva întrebări pentru care Bogdan nu are un răspuns. Identifică toate aceste întrebări, chiar dacă unele apar fără semnul întrebării, și dă-le un răspuns posibil.
- Povestirea se încheie cu o întrebare care nu așteaptă răspuns. Explică de ce ajunge Bogdan la concluzia că ziua n-a fost chiar așa de rea.
- Ziua de marți, despre care se povestește în text că a început prost, a avut și urmări bune. Care crezi că sunt acestea? Selectează dintre următoarele variante sau formulează alta:
 - Bogdan a luat nota zece la teza de la matematică.
 - Copilul a făcut două selfie-uri.
 - Colegii și profesorii l-au văzut pe Joi.
 - Bogdan și-a depășit prejudecata că nu poate să scrie o compunere lungă.
 - Copilul a înțeles mai multe despre prietenie.
- Cum explici faptul că dirigintele i se adresează cu severitate lui Bogdan, dar copilul ghicește un zâmbet în spatele mesajului transmis?
- Bogdan trăiește de-a lungul zilei de marți mai multe emoții. Desenează pe caiet cadranul unui ceas. Identifică momentele în care Bogdan trăiește o anumită emoție și notează cuvântul care denumește emoția respectivă în cadranul corespunzător al ceasului.

Provocări

- Autoarea textului îți propune un exercițiu.** Sora lui Bogdan avea obiceiul să privească norii și să vadă în ei tot felul de ciudățenii. Uită-te pe cer într-o zi cu nori și încearcă să descoperi făpturi sau obiecte pe care le formează aceștia. Scrie apoi un text de câteva rânduri în care să descrii ceea ce ai văzut.
- Bogdan o prezintă pe Claudia drept o fată sensibilă și visătoare, cu o imaginație bogată. El asociază aceste trăsături cu faptul că sora sa este foarte bună la literatură. Crezi că există o legătură directă între aceste însușiri și rezultatele la română ale unui elev?
- Joc. Linia valorică.** Așezați-vă de o parte și de alta a unei linii imaginare, în funcție de răspunsul la întrebarea: *Există sau nu o legătură strânsă între a fi fată sau băiat și rezultatele la disciplinele școlare?* Fiecare grupă caută argumente pentru a-și susține punctul de vedere și le prezintă în fața celorlalți, astfel încât să-i determine să-și schimbe părerea.

Pentru început

1. Privește cele trei imagini cu atenție. Ce înfățișează fiecare dintre acestea?
2. Spune ce asemănări există între cele trei imagini. Ce diferențe există?

Explorare

1. Citește următorul text, care conține o scurtă istorie a selfie-ului.

Prima lucrare de artă care ar putea fi considerată un selfie este tabloul *Autoportret într-o oglindă convexă* (foto 1), realizat în jurul anului 1524, de pictorul italian Parmigianino. Primul autoportret fotografic a fost făcut însă în 1839 (foto 2) de către Robert Cornelius, chimist amator și fotograf din Philadelphia. Acesta a pus filmul în aparatul de fotografiat, a scos capacul obiectivului și a rămas nemișcat aproximativ 15 minute.

Cuvântul *selfie*, provenit din limba engleză, a fost folosit prima dată în 2002, într-un comentariu postat pe un forum de Nathan Hope, un

australian care a numit astfel o fotografie pe care și-a făcut-o singur. Cuvântul *selfie* a început să fie folosit din ce în ce mai des, așa că editorii dicționarului Oxford l-au declarat în 2013 cuvântul anului și l-au inclus în lucrările lor, definindu-l ca „fotografie pe care cineva și-o face sieși, de obicei cu un smartphone sau cu o cameră web, fotografie distribuită apoi pe rețelele de socializare”.

Inclus în ediția din 2016 a *Dicționarului explicativ al limbii române*, *selfie* apare cu sensul de „fotografie pe care o persoană și-o face sieși cu un dispozitiv digital”.

2. Cu ce scop crezi că a fost scris acest text? Selectează un răspuns din lista de mai jos sau propune altă variantă:
 - a. de a amuza cititorul;
 - b. de a convinge cititorul;
 - c. de a informa cititorul.
3. La ce aspecte din realitate se referă textul?
4. Limbajul din textul dat este obișnuit sau neobișnuit? Justifică-ți răspunsul, apelând la exemple din text.

Repere

Textul nonliterar se referă la aspecte din realitate. El poate fi scris cu scopul de a informa, de a convinge sau de a amuza cititorul.

Din categoria textelor nonliterare fac parte textele de informare și cele funcționale: afișul, fluturașul, invitația, articolul de ziar sau de revistă, rețeta, instrucțiunile de diverse tipuri, eticheta, articolul de dicționar etc.

Aplicații

1. Care este cuvântul-cheie al fiecărui paragraf din textul de mai sus?
2. Formulează idelle principale ale textului.
3. Precizează diferența dintre sensul din DEX al cuvântului *selfie* și cel din dicționarele Oxford.
4. Ce informații noi ai aflat citind acest text?

Reflecții

1. Ți se pare dificil să citești un text nonliterar? Motivează.
2. Exprimă-ți oral opinia în legătură cu fenomenul selfie.

Autoevaluare L1 – L5

Completează, în caiet, următoarele afirmații:

- Din ceea ce am învățat, cel mai important mi se pare ...
- Cel mai mult mi-a plăcut activitatea ...
- Cel mai dificil mi s-a părut ...

MINITEST